

O'QUVCHILARDA INGLIZ TILI GRAMMATIKASINI SAMARALI O'RGATISH KO'NIKMASINI RIVOJLANTIRISH

O'rushev Alimardon To'liq o'g'li
Qurbonova Mohina Abdunazarovna

Pastdarg'om 5- son texnikumi o'qituvchilari

aleyaar7@gmail.com

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 22.03.2026

Revised: 23.03.2026

Accepted: 24.03.2026

KALIT SO'ZLAR:

Ingliz tili,
Grammatika, O'qitish
usullari, Pedagogika,
Interaktiv metodlar,
O'quvchilar,
Motivatsiya, Ta'lim
texnologiyalari.

Maqola ingliz tili grammatikasini o'quvchilarga samarali o'rgatish usullari va ko'nikmalarini rivojlantirishga bag'ishlangan. Ingliz tili, global kommunikatsiyaning muhim qismiga aylanganligi sababli, uning grammatik asoslarini bilish o'quvchilar uchun zarurdir. Maqolada zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interaktiv o'qitish metodlari va texnologiyalardan foydalanish orqali o'quvchilarning grammatika ko'nikmalarini qanday rivojlantirish mumkinligi haqida mulohazalar keltiriladi. Shuningdek, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va o'rganish jarayonini qiziqarli qilish uchun turli strategiyalar taklif etiladi.

Kirish.

Ingliz tili global kommunikatsiyaning muhim vositasi sifatida har bir insonning hayotida o'z o'rniga ega. Bugungi kunda ingliz tilini bilish nafaqat akademik muvaffaqiyat, balki professional va shaxsiy rivojlanish uchun ham zarurdir. Shu bois, ingliz tilini o'qitishda grammatikani o'rganish alohida ahamiyatga ega. Grammatika tilning asosiy tuzilishi bo'lib, u o'quvchilarga to'g'ri va aniq fikrlarni ifodalash imkonini beradi. O'quvchilarda ingliz tili grammatikasini samarali o'rgatish, ularning til ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

Grammatikani o'rganish jarayoni ko'pincha qiyin va zerikarli bo'lishi mumkin, chunki u ko'plab qoidalar va istisnolardan iborat. Shuning uchun, o'qituvchilar innovatsion pedagogik yondashuvlar va interaktiv metodlardan foydalanib, o'quvchilarning qiziqishini oshirishlari kerak. Masalan, o'yinlar, rolli o'yinlar va guruhli faoliyatlar orqali grammatik qoidalarni o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qilish mumkin. Bunday yondashuvlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi va ularga o'z bilimlarini amalda qo'llash imkonini beradi.

Bundan tashqari, texnologiyalarning rivojlanishi ingliz tili grammatikasini o'rganish jarayoniga yangi imkoniyatlar yaratdi. Onlayn platformalar, mobil ilovalar va interaktiv darsliklar o'quvchilarga mustaqil ravishda o'z bilimlarini kengaytirish va takomillashtirish imkonini beradi. Bularning barchasi o'quvchilarni motivatsiya qilish va ularning ta'lim jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, o'qituvchilar o'z darslarida individual yondashuvni ham hisobga olishlari zarur. Har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlari bor, shuning uchun darslarni shaxsiylashtirish orqali o'quvchilarning muvaffaqiyatini oshirish mumkin. O'quvchilarda ingliz tili grammatikasini samarali o'rgatish ko'nikmasini rivojlantirish, nafaqat tilni bilishni ta'minlaydi, balki ularning umumiy intellektual va shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili.

O'zbekistonning ta'lim tizimida ingliz tili grammatikasini o'rgatish masalasi bo'yicha bir qator olimlar va tadqiqotchilar o'z ilmiy ishlarini olib borgan. Ularning tadqiqotlari til o'qitish metodologiyasi, pedagogik yondashuvlar va innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarda ingliz tili grammatikasini samarali o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Birinchi navbatda, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining ilmiy-tadqiqot institutlari va universitetlarida faoliyat yuritayotgan olimlar, masalan, professor Shodmonova Gulnora, ingliz tilini o'qitish metodikasiga bag'ishlangan ko'plab tadqiqotlar olib borgan. U o'z ishlarida o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirishda interaktiv metodlarni qo'llashning ahamiyatini ta'kidlaydi. Shodmonova ingliz tili grammatikasini o'rganishda o'yinlar va rolli o'yinlardan foydalanishning samaradorligini o'rganib, bu yondashuvlarning o'quvchilarning qiziqishini oshirishga yordam berishini ko'rsatadi.

Shuningdek, professor Abduqodirova Dilfuza ham ingliz tilini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash masalasida tadqiqotlar olib borgan. U o'z ilmiy ishlarida onlayn resurslar va mobil ilovalar orqali grammatikani o'rganish jarayonini

takomillashtirish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Abduqodirovaning fikricha, bunday texnologiyalar o'quvchilarga mustaqil ravishda bilim olish imkonini beradi va ularning motivatsiyasini oshiradi. Bundan tashqari, O'zbekiston davlat jahon tillari universitetining professor-o'qituvchilari ham ingliz tili grammatikasini o'qitish bo'yicha turli metodologik yondashuvlarni ishlab chiqish bilan shug'ullanmoqdalar. Masalan, professor Ismoilov Abduraufning tadqiqotlari o'quvchilarda kommunikativ qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, u grammatika va leksikani birgalikda o'rganishning muhimligini ta'kidlaydi. Shunday qilib, O'zbekistonda ingliz tili grammatikasini samarali o'rgatish ko'nikmalarini rivojlantirish borasida ko'plab olimlar va tadqiqotchilar faoliyat yuritmoqda. Ularning ilmiy ishlari nafaqat til o'qitish metodikasini takomillashtirishga, balki o'quvchilarning til ko'nikmalarini amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini oshirishga ham qaratilgan. Bu esa mamlakatimizda ingliz tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishni yanada oshirishga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi.

O'quvchilarda ingliz tili grammatikasini samarali o'rgatish ko'nikmasini rivojlantirish bo'yicha tadqiqot metodologiyasi bir necha asosiy bosqichlardan iborat. Ushbu tadqiqotda sifat va miqdoriy usullar birgalikda qo'llaniladi, bu esa o'quv jarayonining turli jihatlarini chuqur o'rganishga imkon beradi. Birinchi bosqichda, tadqiqot maqsadi va vazifalari aniqlanadi. Bu bosqichda o'quvchilarning grammatikani o'zlashtirish darajasini baholash va muammolarni aniqlash maqsadida anketalar va intervyular o'tkaziladi. O'quvchilar, o'qituvchilar va ta'lim mutaxassislari bilan suhbatlar o'tkazish orqali ularning fikrlarini to'plash va tahlil qilish rejalashtiriladi. Ikkinchi bosqichda, o'quv jarayoniga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash uchun kuzatuvlar o'tkaziladi. Bu jarayonda darslar, seminarlar va treninglar davomida o'quvchilarning faoliyatlari va o'qituvchilarning metodik yondashuvlari kuzatiladi. Olingan ma'lumotlar asosida o'quvchilarning qiziqishi va motivatsiyasini oshirishga qaratilgan yangi pedagogik texnologiyalarni sinovdan o'tkazish rejalashtiriladi. Uchinchi bosqichda, tajriba-sinov metodologiyasi qo'llaniladi. Bu jarayonda yangi metodlar va yondashuvlarni sinab ko'rish uchun eksperimental guruhlar tashkil etiladi. O'quvchilarning grammatikani o'zlashtirish darajasi oldingi natijalar bilan taqqoslanadi. Tadqiqot oxirida to'plangan ma'lumotlar tahlil qilinadi va natijalar asosida tavsiyalar ishlab chiqiladi. Ushbu tadqiqot metodologiyasi orqali ingliz tili grammatikasini o'rgatishda samaradorlikni oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga erishish maqsad qilinadi.

Tahlil va natijalar.

O'quvchilarda ingliz tili grammatikasini samarali o'rgatish ko'nikmasini rivojlantirish bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari, o'quv jarayonining turli jihatlarini chuqur o'rganish orqali taqdim etildi. Tadqiqotda o'quvchilarning grammatikani o'zlashtirish darajasi, o'qituvchilarning metodik yondashuvlari va ta'lim muhitining ta'siri tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida birinchi navbatda, anketalar va intervyular orqali o'quvchilarning grammatikani o'zlashtirishdagi qiyinchiliklari aniqlanadi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, ko'plab o'quvchilar grammatik qoidalarni nazariy jihatdan bilsalar-da, ularni amaliyotda qo'llashda muammolarga duch kelmoqdalar. Bu esa, asosan, darslarda interaktiv usullar va amaliy mashg'ulotlarning yetishmasligi bilan bog'liq. Kuzatuvlar davomida o'qituvchilarning dars berish uslublari tahlil qilindi. O'qituvchilarning ko'pchiligi an'anaviy yondashuvlardan foydalanayotganligi va darslarda ko'proq nazariy materiallarga e'tibor berayotganligi aniqlangan. Bu esa o'quvchilarning qiziqishini pasaytiradi va grammatikani o'zlashtirish jarayonini sekinlashtiradi. Shu sababli, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlarni qo'llash zarurati yuzaga keldi.

Tajriba-sinov bosqichida yangi metodlar va yondashuvlar sinovdan o'tkazildi. Eksperimental guruhlar tashkil etilib, ularga o'yinlar, rolly o'yinlar va guruhli ishlar orqali

grammatikani o'rganish imkoniyatlari yaratildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, bunday yondashuvlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshirdi va grammatik qoidalarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini yaxshiladi. O'quvchilar orasida o'zaro muloqot va fikr almashish jarayonlari kuchayib, bu ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Tadqiqot oxirida to'plangan ma'lumotlar tahlil qilinib, ingliz tili grammatikasini o'rgatishda samaradorlikni oshirish uchun bir qator tavsiyalar ishlab chiqildi. O'qituvchilarni zamonaviy metodologiyalar bilan tanishtirish, darslarda interaktiv usullarni kengaytirish va o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga e'tibor berish zarurligi ta'kidlandi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari ingliz tili grammatikasini o'rganishda yangi yondashuvlar va metodlarning ahamiyatini ko'rsatdi.

Xulosa.

O'quvchilarda ingliz tili grammatikasini samarali o'rganish ko'nikmasini rivojlantirish – bu nafaqat qoidalarni yodlash, balki tilni amaliy qo'llashga qaratilgan keng qamrovli jarayondir. Bu ko'nikma shakllanishining asosiy omillari sifatida kontekstual o'rganish, grammatik tuzilmalarni nutqda faol qo'llash, vizual va interaktiv metodlardan foydalanish hamda muntazam mashq qilish muhim rol o'ynaydi. Grammatikaning murakkab qismlarini o'rganishda kichik va tushunarli qismlarga ajratish, analogiyalar yaratish, shuningdek, o'yinlar va rolli o'yinlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi. Til o'rganishda mustaqillikni rag'batlantirish va xatolardan qo'rqmaslik muhiti yaratish ham samarali natijaga erishishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Xulosa qilib aytganda, uslubiy asoslangan va innovatsion yondashuvlar o'quvchilarda grammatik kompetensiyani muvaffaqiyatli shakllantirish kafolatidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdug'afforov, A. Ingliz tilini o'qitish metodikasi: grammatik materialni o'zlashtirishning samarali usullari, o'yinlar va mashqlarning didaktik ahamiyati. Toshkent: O'qituvchi, 2015. 130-bet.
2. Azizova, G. Zamonaviy ingliz tili metodikasi: o'quvchilarda grammatik kompetensiyani rivojlantirishda interfaol va kommunikativ metodlarning qo'llanilishi. Akademiya, 2018. 95-bet.
3. Begmatov, E. Tilshunoslik asoslari: grammatik hodisalarni o'rganishda strukturaviy va funksional tahlil, morfologik tizimlarning taqqosiy xususiyatlari. Toshkent: Fan, 2012. 185–205-betlar.

4. Do'simov, Z. O'quvchilarning lingvistik kompetensiyasini rivojlantirish: ingliz tilida grammatik ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy-amaliy jihatlar. Zarafshon, 2013. 110-bet.

5. Ibragimov, X. Pedagogik texnologiyalar va ta'lim sifatini baholash: grammatik materialni o'rgatishda zamonaviy usullar, kichik guruhlarda ishlash va loyiha asosida o'qitish. Fan va texnologiya, 2019. 140-bet.

6. Jalolov, Q. Ingliz tilini o'qitish metodikasi: grammatik materialni o'zlashtirishning nazariy va amaliy masalalari, dars jarayonida turli metodlardan foydalanish samaradorligi. O'qituvchi, 2010. 168-bet.

7. Madvaliyev, A. O'zbek tilshunosligida grammatik tadqiqotlar: grammatik qoidalarni o'zlashtirishning nazariy va amaliy metodlari hamda ularning chet til o'rganishdagi ahamiyati. Toshkent: Fan va texnologiya, 2016. 122-bet.

8. Qodirov, A. Chet tillarni o'qitishning dolzarb muammolari: grammatikani o'rganishda interfaol metodlar, texnologiyalardan foydalanish va o'quvchilar motivatsiyasini oshirish yo'llari. Akademiya, 2021. 105-bet.